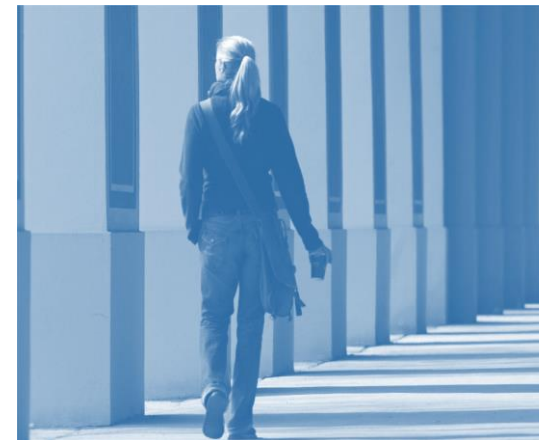

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Eliminace předčasných odchodů ze vzdělávání

Česko - Slovenský webinář
Zajišťování kvality v odborném
vzdělávání a přípravě

22. 10. 2020
Ing. Jana Trhlíková

Co jsou předčasné odchody ze vzdělávání?

Předčasné odchody ze vzdělávání = odchod ze vzdělávání bez dostatečné kvalifikace

- podle metodiky Eurostatu se zahrnují osoby, které splňují 3 podmínky:
 - věk 18 – 24 let
 - vzdělávání a odbornou přípravu ukončili po dosažení pouze nižšího sekundárního vzdělání či ještě nižšího vzdělání
 - odborné přípravy se již neúčastní.
- V ČR je indikátor Eurostatu zjišťován ČSÚ na základě dat z VŠPS.
- Definice byla navržena pro mezinárodní srovnání různých vzdělávacích systémů v celé EU. Nerozlišuje:
 - Žáky, kteří střední školu nezahájili
 - Zahájili program, ale před ukončením programu předčasně ukončili činnost;
 - Neuspěli při závěrečných zkouškách

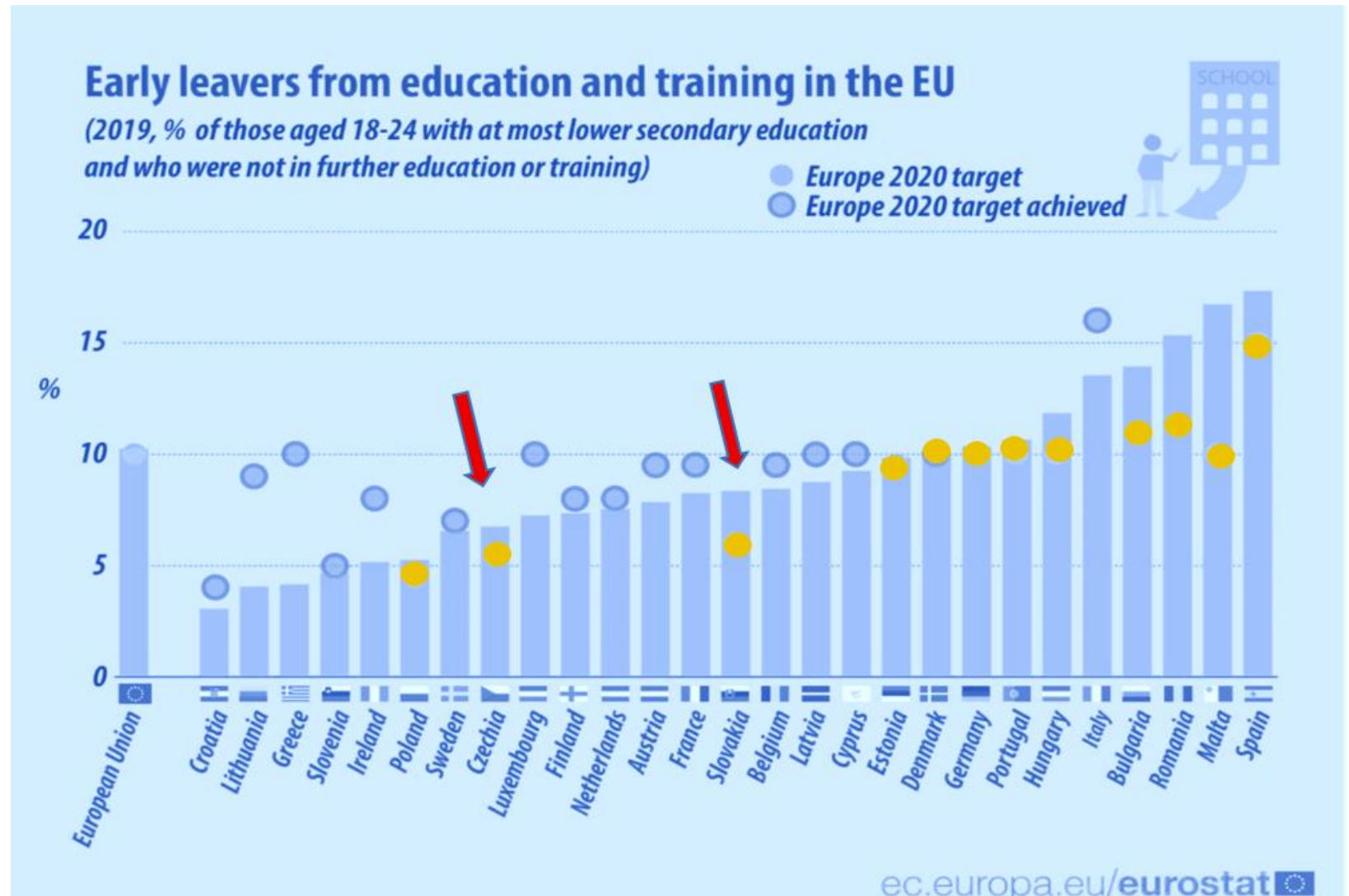
Proč je nutné řešit předčasné odchody?

- Předčasné odchody ze vzdělávání - odchod ze vzdělávání bez dostatečné kvalifikace potřebné pro kvalitní uplatnění na trhu práce. Zvyšují rizika:
 - nezaměstnanosti, zejména dlouhodobé,
 - práce v tzv. prekérních zaměstnáních (bez pracovní smlouvy, bez sociální ochrany),
 - chudoby a vzniku závislosti na sociálních dávkách,
 - mezigeneračního přenosu nízkých vzdělanostních aspirací (sociálně vyloučené lokality),
 - riziko dalších sociálně-patologických jevů, horším zdravotním stavem pod.
- **Souhrnně vedou k nevyužití pracovního potenciálu a vyšším finančním nákladům**

Situace v ČR – mezinárodní srovnání

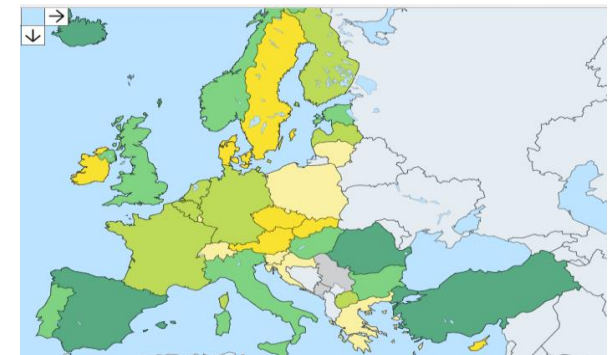
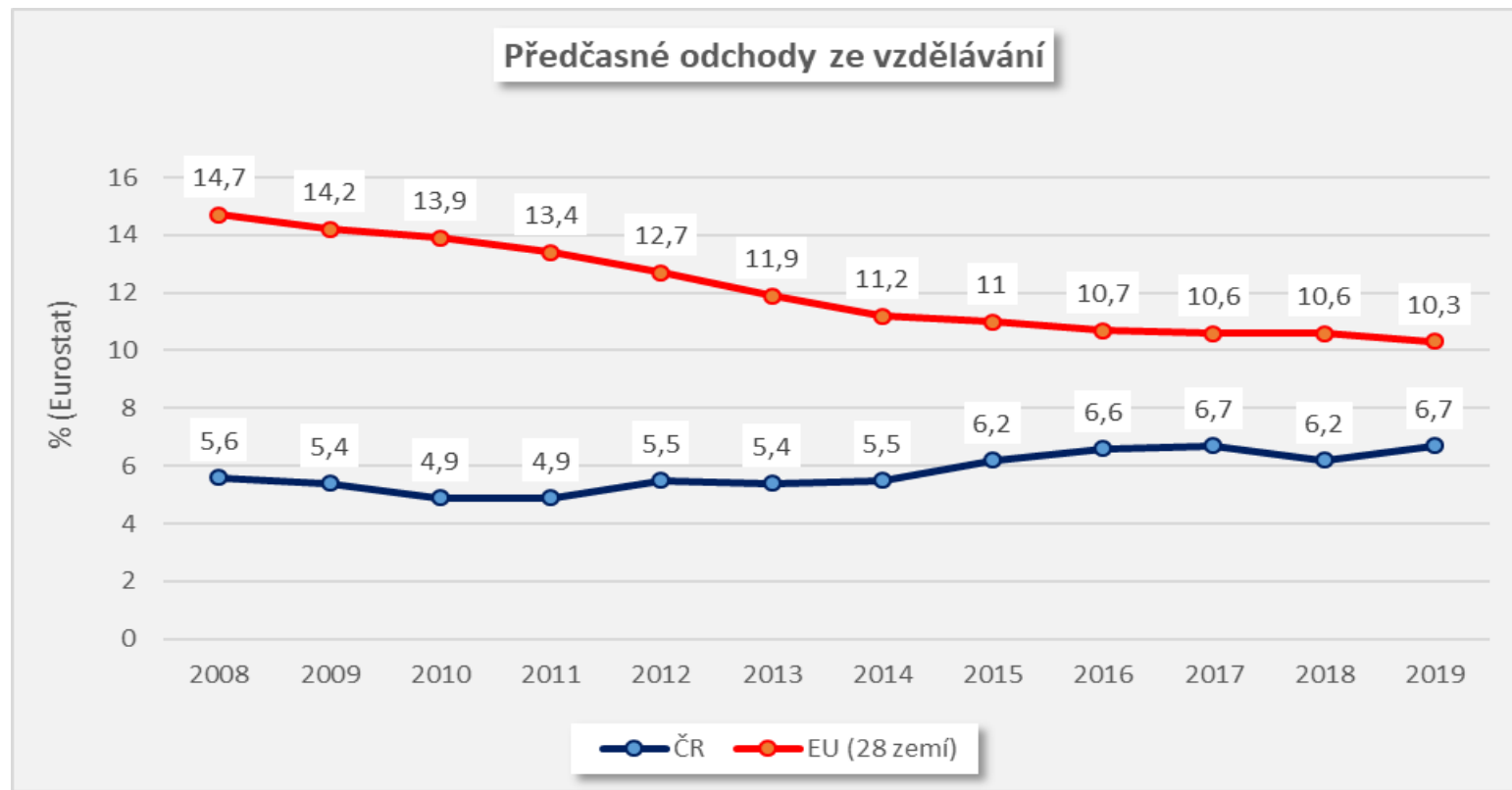
- Snížení podílu předčasných odchodů do roku 2020 na méně než 10 % je jednou z priorit EU (Lisabonská smlouva).
- ČR dosahuje cíle EU, ovšem překračuje národní cíl pro rok 2020 (5,5 %), podobně i Slovensko

Předčasné odchody ČR – EU

Průměrné procento EU se snížilo ze 14,7% na 10,6 %.

V ČR je opačný trend – zvýšení z 5,6 %, resp. 4,9 (2010) na 6,7 %

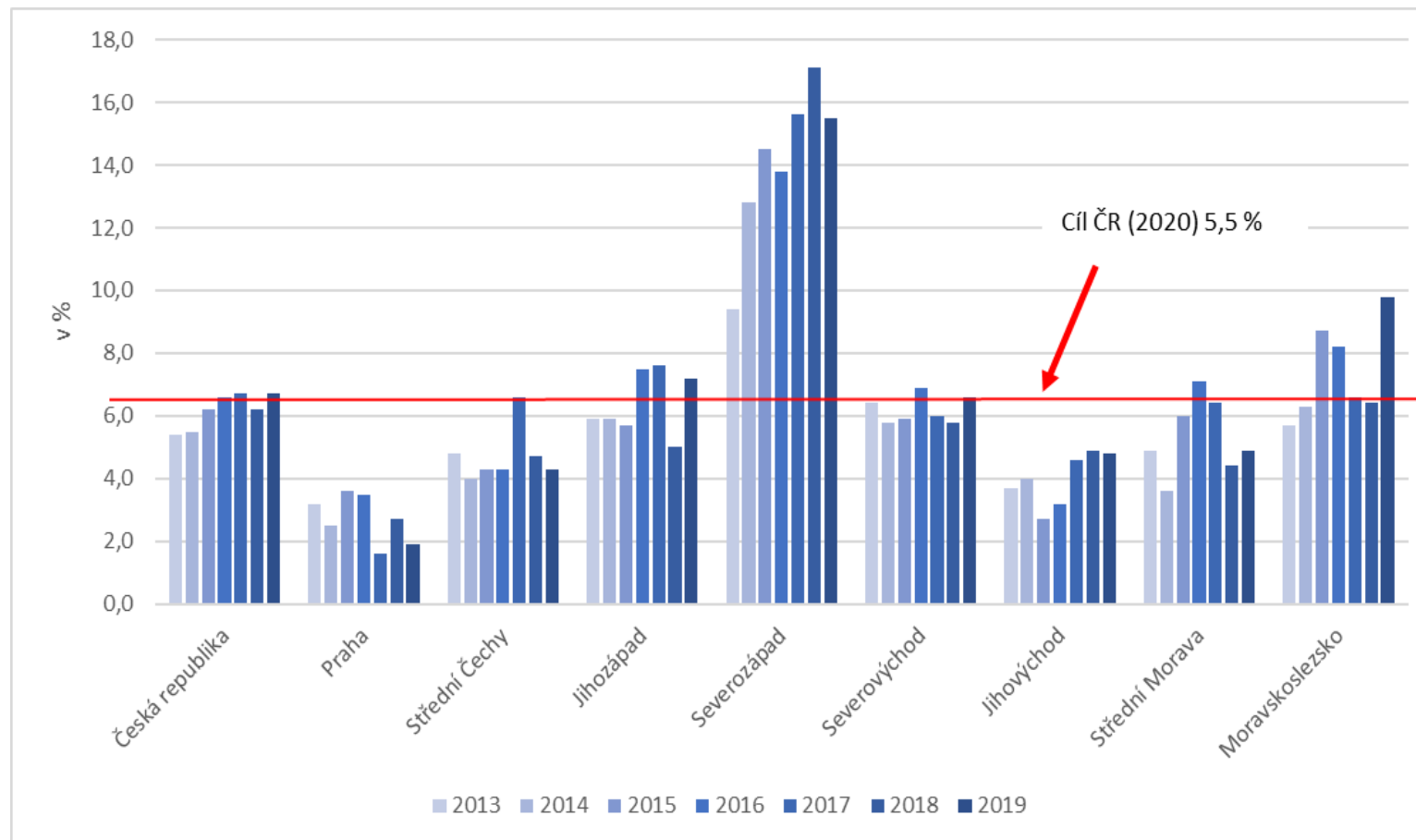

Vývoj v ČR (Kraje, NUTS2)

V ČR – velké rozdíly v krajích, závislost na sociálně ekonomickém složení obyvatelstva

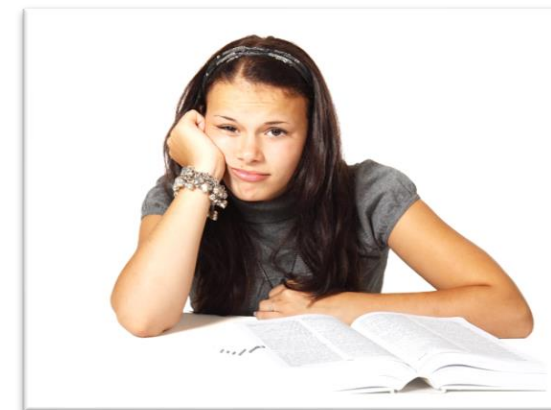
Nízké % – Praha, Střední Čechy, Jihovýchod (Vysočina a Jihomoravský kraj).

Vysoké % – Karlovarský a Ústecký kraj

Protektivní a rizikové faktory v ČR

- **Vysoké zastoupení odborného vzdělávání (80 %) –** praktická forma vzdělání je žákům s nižšími předpoklady bližší než teoreticky zaměřené studium
- **Nabídka lehčích vzdělávacích programů (učební obor kategorie E)**
- **Prostupnost vzdělávání –** možnost přechodu na lehčí obor
- Možnost získání kvalifikace prostřednictvím **NSK**
- **Kariérové poradenství**
- **Zavedení státní maturitní zkoušky -** od roku 2011 % předčasných odchodů roste
- **Vazba mezi předčasnými odchody a sociálním znevýhodněním – v ČR je významná souvislost mezi** vzdělávací dráhou a sociálně - ekonomickým statusem rodiny. Vzdělání pak nefunguje jako sociální výtah.
- **Velké rozdíly v % předčasných odchodů v krajích**
- **Ekonomický růst –** snadno najdou zaměstnání i bez vzdělání (přitažlivost trhu práce). Žáci preferují krátkodobou výhodu okamžitého výdělku před investicí do vzdělání.
- **Ekonomický pokles –** rodiny nemají finance na vzdělávání dětí (dojíždění, obědy).

Opatření ke snížení předčasných odchodů

Pro předčasné odchody je charakteristická:

- **Dlouhodobost** - zpravidla jsou složitým a dlouhodobým procesem, kdy dochází k postupnému „odpojování“ žáka a rozvolňování vazeb se školou.
- **Komplexnost** – jsou ovlivněny řadou aspektů (individuální úroveň, rodina, škola, komunita, vzdělávací systém a trh práce)
- **Opatření ke snížení předčasných odchodů musí být komplexní a musí zahrnovat:**
 - **Prevenci**
 - **Intervenci**
 - **Kompenzaci**
 - **Kombinovaná opatření**

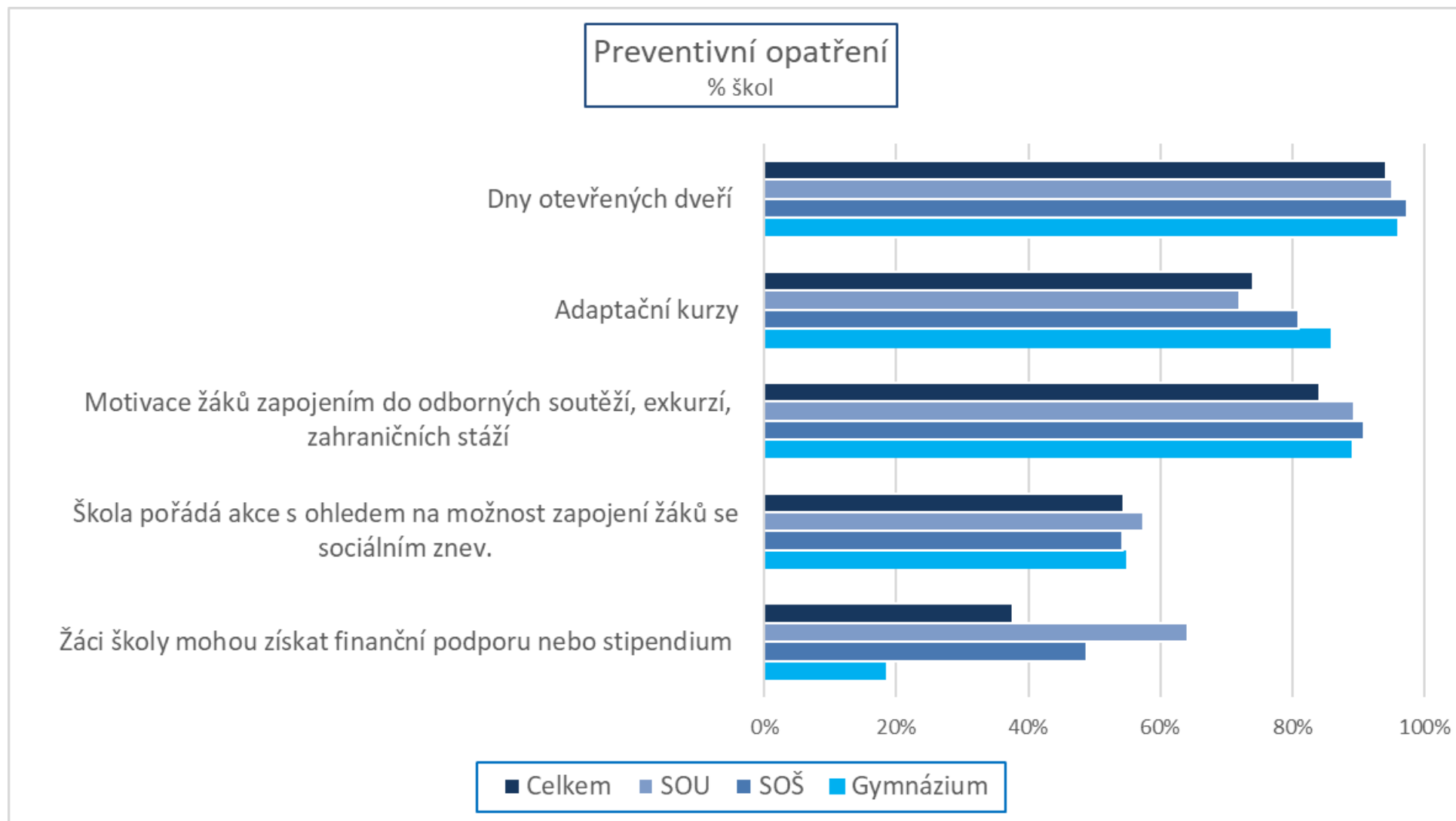

Preventivní opatření

- **Cílem - zabránit vzniku podmínek, které vedou k předčasným odchodům.**
- **Výhody:**
 - nevyžadují nákladná opatření a vytváření nových struktur, mohou mít velký význam.
 - nemusí být specificky zaměřena (součástí kvalitního vzdělávání obecně).
- **Zahrnují:**
 - **Opatření ke zvýšení dostupnosti a kvality vzdělávání**
 - **Kariérové poradenství (vhodná volba oboru a školy, včasný přechod na jinou školu nebo obor)**
 - **Finanční motivaci žáků k dokončení studia (stipendia)**
 - **Vzdělávání učitelů a poradců**
 - **Zlepšování klimatu ve škole a další**

Preventivní opatření – pohled P- KAP

Intervenční opatření

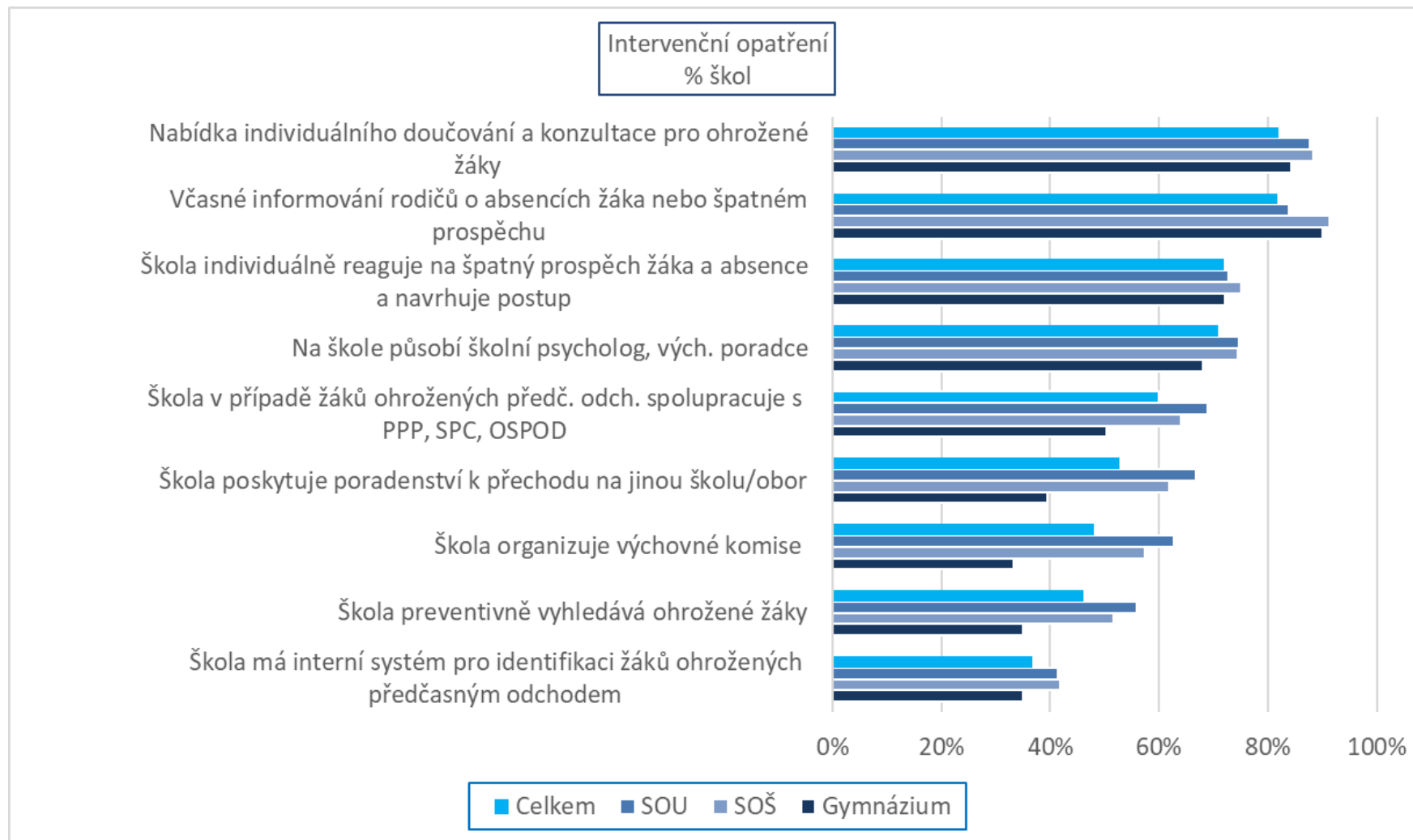
Intervence řeší obtíže v rané fázi a snaží se zabránit, aby vedly k předčasnému ukončení školy.

Zahrnují:

- **Systémy "včasného varování" a identifikace ohrožených žáků na školách**
- **Profesní podpora: poradenství, vedení a mentoring, komplexní řešení případů žáků (case management), vytváření sítí kontaktů s aktéry mimo školu.**
- **Krátkodobá intervenční opatření zaměřená přímo na žáky - pedagogické vedení a doučování žáků, individuální výukové přístupy a finanční podpora, jako například příspěvky na vzdělávání.**

Intervenční opatření – pohled P-KAP

Kompenzační opatření

Zaměřena na ty, kteří již vzdělávání opustili.

- Kompenzační opatření jsou zpravidla složitější - cílová skupina je již výrazně „odpojena“ žáci zpravidla potřebují změnu prostředí a pedagogického přístupu
- Důležitá je flexibilita kompenzačních programů.
- **Zahrnují:**
 - podporu návratu do systému řádného vzdělávání
 - nabídku programů „druhé šance“ - programů odlišných od těch, které vedly k selhání na vzdělávací dráze
 - „překlenovací“ programy

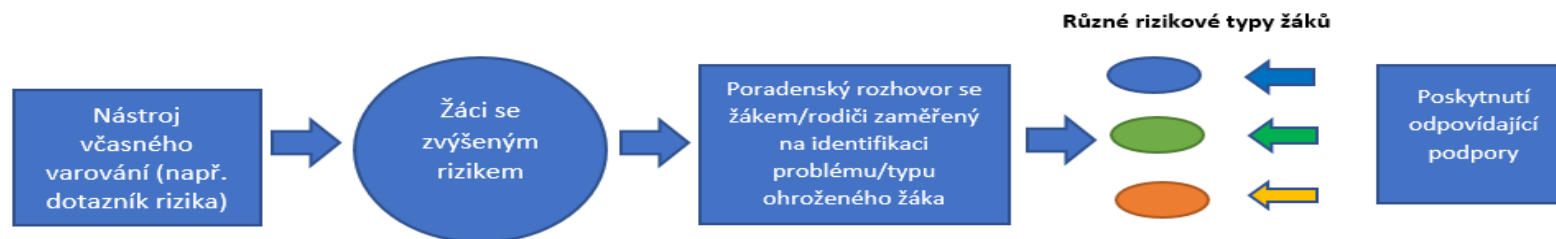
V ČR poměrně slabé místo – někteří využívají rekvalifikační kurz nebo NSK - problém - pro lidi s nízkou úrovní vzdělání jsou zkoušky obtížné a drahé

Trendy v přístupu k předčasným odchodům (Cedefop)

- **Zaměření na včasnou identifikaci** - vytipování faktorů, které vedou ke zvýšenému riziku a vytvoření nástrojů včasné identifikace ohrožených žáků na školách
- Přesnější **zacílení opatření na základě typologie** ohrožených žáků a vymezení vhodných opatření se zřetelem na specifické potřeby žáka. Typologie např. podle:
 - podle „**míry odpojení**“ např. žák dochází ještě pravidelně do školy x dlouhodobé absence a aktivity mimo školu.
 - **podle druhu problému** – nezáměr o obor, nezvládání oboru, rodinné prostředí, finanční problémy, zdravotní atd.
- **Komplexní přístup** - prosazování přístupu „case management“ profesionální práce s mladým člověkem, kdy „správce případu“ koordinuje služby, které vycházejí z potřeb žáka

Schéma intervenčního procesu

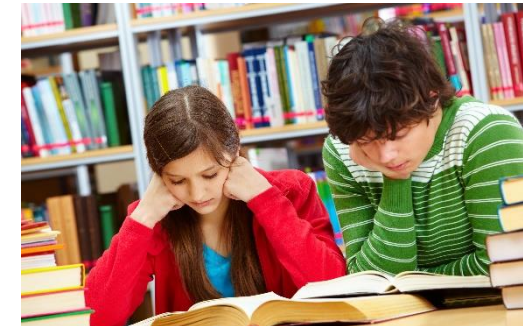
Silné a slabé stránky v ČR

Silné stránky

- Nastavení vzdělávacího systému a vysoký podíl odborného vzdělávání s lehčími vzdělávacími programy
- Kariérové poradenství, dny otevřených dveří
- Obecné nástroje řešení – informování rodičů, nabídka řešení doučováním

Slabá místa

- Nízká snaha aktivně vyhledávat ohrožené žáky
- Uplatňování individuálního přístupu k rizikovým žákům a „case management“
- Nízké zapojení dalších institucí, odborníků, psychologů apod.
- Vyrovnávání sociálního hendikepu
- Nabídku programů „druhé šance“ - programů odlišných od těch, které vedly k selhání na vzdělávací dráze

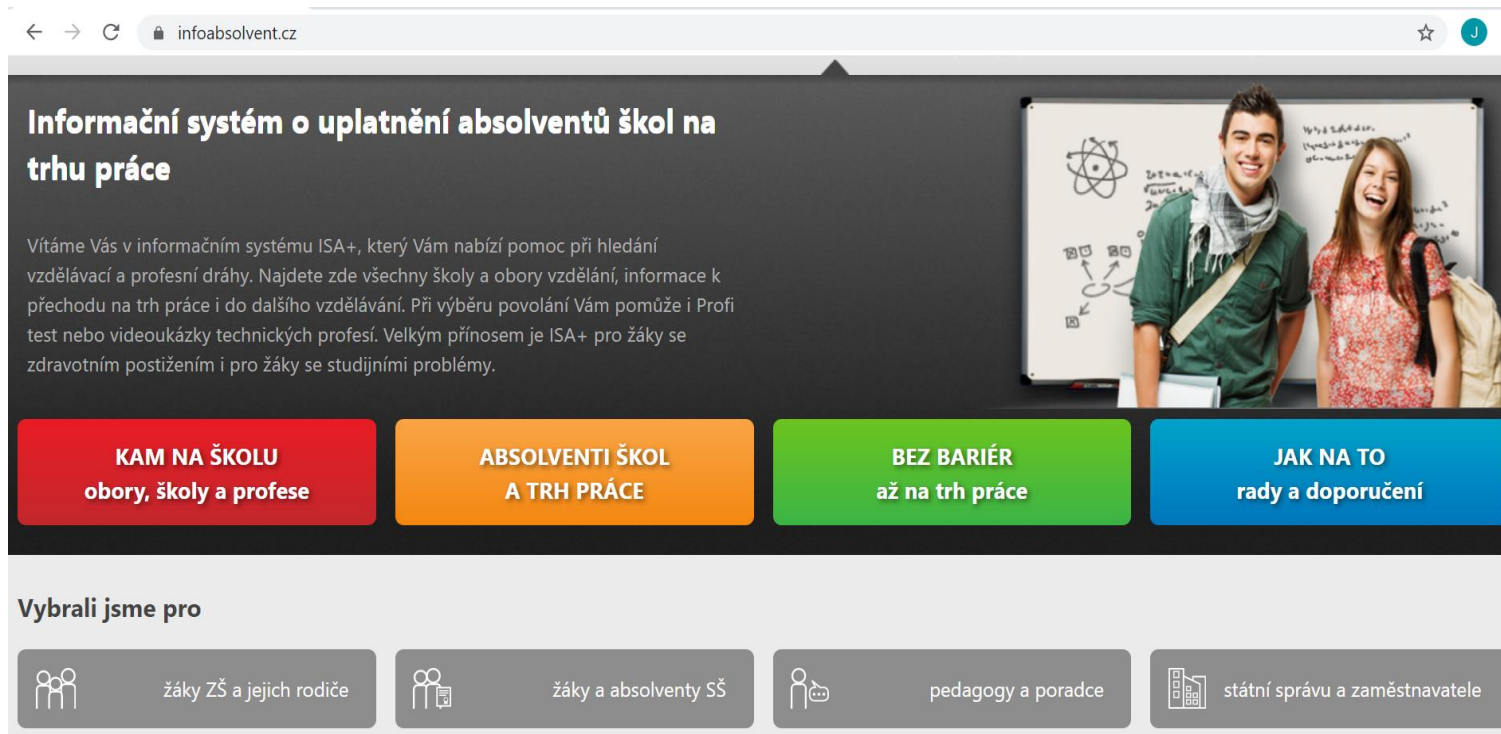
Předčasné odchody - Aktivita NPI ČR (dříve NÚV)

- Průzkumy o předčasném ukončování školní docházky a analýzy dat ze školské matriky
<https://www.infoabsolvent.cz/Temata/PublikaceZP?Stranka=9-0-113&NazevSeo=Predcasne-odchody-zaku-ze-strednich-skol-Nazory->
- Pracovní materiál *Metodická doporučení pro práci se žáky ohroženými předčasným odchodem (2018)* (náměty a zkušenosti ze zahraničí a příklady dobré praxe) <https://www.infoabsolvent.cz/Temata/PublikaceZP?Stranka=9-0-158&NazevSeo=Metodicka-doporuceni-pro-praci-se-zaky-ohrozenymi->

Projekt - VIP Kariéra (Vzdělávání-informace-poradenství) <http://www.nuv.cz/projekty/vip>

- Vytvoření informačního systému www.infoabsolvent.cz
- Příručka *Prevence a intervence předčasných odchodů ze středních škol (příručka opatření)* (2015)
<https://www.infoabsolvent.cz/Temata/PublikaceZP?Stranka=9-0-107&NazevSeo=Prevence-a-intervence-predcasnych-odchodu-ze->
- Příklady dobré praxe <https://www.infoabsolvent.cz/Temata/ClankyZP/46>
- *Publikace Evaluace metodik z oblasti prevence a intervence předčasných odchodů ze škol. Zpráva o ověřování metodik (2015).* <https://www.infoabsolvent.cz/Temata/PublikaceZP?Stranka=9-0-114&NazevSeo=Evaluace-metodik-z-oblasti-prevence-a-intervence->
- **Projekt P-KAP**
- Sběr dat za škol <http://www.nuv.cz/p-kap>
- Předčasné odchody ze vzdělávání ve vztahu k oblastem intervence krajského akčního plánování (KAP)
http://www.nuv.cz/uploads/P_KAP/ke_stazeni/Predcasne_odchody.pdf

Informační systém www.infoabsolvent.cz

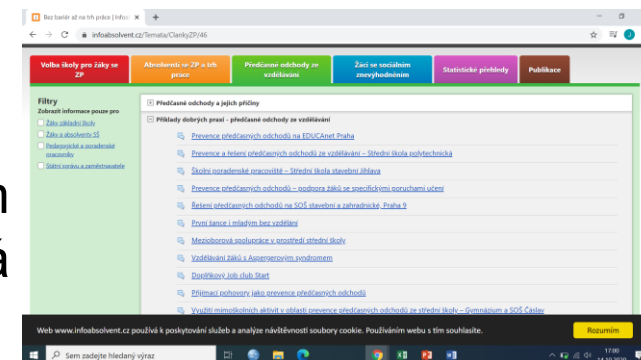

Podpora kariérového poradenství

- Vzdělávací nabídka
- Informace z trhu práce (nezaměstnanost, požadavky zaměstnavatelů, atd.)
- Video – ukázky oborů a profesí
- Profitest
- Sekce Bez bariér – obsahuje příklady dobré praxe
- Jak na to – rady i pro ohrožené žáky a jejich rodiče příkladů dobré praxe

Infoabsolvent – příklady dobré praxe

- **Podpora klimatu třídy**
 - **Dny třídy** - třída s třídním učitelem formou předem připravených aktivit se seznamuje a vymezují si pravidla, která jim připadají důležitá
- **Finanční podpora**
 - Motivace žáků prostřednictvím **stipendijního programu kraje**
- **Intervenční opatření - řešení problému žáků**
 - **Schůzky s problémovými žáky a uzavření smlouvy o plnění školních povinností** – zapojení žáka do řešení problému, stanoví se přesné kroky doučování, dopsání testů, domácí příprava, e-learning
 - **Působení školní psycholožky a zavedení akčních plánů**
 - **Výchovné komise**
- **Doučování dětí v rodinách Člověk v tísni, o.p.s.**
- **Kulatý stůl** - škola spolupracuje s různými organizacemi, ÚP, Městské Policie, organizací Romodrom, OSPOD apod.

Projekt P-KAP a předčasné odchody

Materiál *Předčasné odchody ze vzdělávání ve vztahu k oblastem intervence krajského akčního plánování (KAP)*

Projekt P-KAP řeší 9 oblastí intervence obsažených v Krajských akčních plánech.

- Čtenářská a matematická gramotnost
- Digitální kompetence
- Odborné vzdělávání a spolupráce škol se zaměstnavateli
- Podpora inkluze
- Podpora kompetencí k podnikavosti, iniciativě a kreativitě
- Podpora polytechnického vzdělávání
- Rozvoj kariérového poradenství včetně prevence předčasných odchodů ze vzdělávání
- Rozvoj škol jako center celoživotního učení
- Rozvoj výuky cizích jazyků

Materiál v každé sledované oblasti intervence řeší:

- vztah mezi předčasnými odchody ze vzdělávání a konkrétní oblastí intervence a jak prevenci předčasných odchodů podpořit
- příklady dobré praxe v každé oblasti

Závěry a shrnutí

- Předčasné odchody ze vzdělávání tvoří v ČR relativně nízké procento, ale trend je negativní
- Příznivá je struktura vzdělávacího systému
- Realizována je řada aktivit v rámci projektů, ovšem na úrovni škol plošně převažují spíše obecnější přístupy.
- Slabším místem je aktivní vyhledávání ohrožených žáků a individuální přístup ve smyslu „case managementu“
- V rámci EU se prosazuje přístup, kdy předčasné odchody nejsou jen individuálním selháním žáka/rodiny, ale je zdůrazňován celkový kontext a zodpovědnost institucí a škol

Děkuji za pozornost

Národní pedagogický institut České republiky
Pracoviště Hostivař
Weilova 1271/6
102 00 Praha 10
Tel: +420 274 022 324
E-mail: jana.trhlikova@npicr.cz
www.npicr.cz

Národní pedagogický institut ČR
podpora krajského akčního plánování
www.pkap.cz

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Podpora krajského akčního plánování (P-KAP) zajišťuje metodickou a supervizní podporu při využívání akčního plánování na úrovni kraje a středních a vyšších odborných škol.